

УДК 378.013

©2013

Цвєткова Г.Г.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ЗДІЙСНЕННЯ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВДОСКОНАЛЕННЯ ВИКЛАДАЧІВ ГУМАНІТАРНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Постановка проблеми у загальному вигляді... Процеси саморозвитку самовдосконалення особистості набувають статусу фундаментальної здібності людини, життєво необхідного процесу. Людина з установкою на самовдосконалення перетворює особистісну життєдіяльність у предмет практичного самостворення.

Підкреслимо, що рушійною силою самовдосконалення є протиріччя між усвідомленням викладачем вищої школи особистісного соціально педагогічного призначення та реальною можливістю його здійснення. Саме реалізація потреби в саморозвитку – засіб розв'язання протиріччя між "Я – реальним" та "Я – ідеальним". Тобто усі прагнення та мотиви професіоналу в такому випадку спрямовані на досягнення меж досконалості.

Цілком логічним є висновок Б.Фішмана про те, що в педагогів процеси розвитку та саморозвитку повинні розглядатися як неподільні: "Навіть у процесі розвитку конкретних вмінь під час ефективної курсової перепідготовки (у спеціальних навчальних умовах за допомогою сучасних освітніх технологій) внутрішня мотивація педагогів, їхня ціннісно-смилова установка, готовність сприймати, засвоювати та «присвоювати» нові знання та уміння визначають результат" [12, с. 11].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... На аспектах самоактуалізації, як специфічного напрямку самовдосконалення, зупинилися: Е.Долинська, В.Колошин, К.Кальницька, А.Романовський.

Яскравими представниками, що досліджували проблему саморозвитку, детермінант особистісної системи, є С.Рубінштейн, О.Леонтьєв, А.Запорожець, К.Абульханова-Славська, Т.Артем'єва, О.Бодальов.

Праці Я.Беліаса, Є.Черепанової, Л.Аболіна, В.Коломієць, становлять основу підходу до самовдосконалення професійної майстерності, до дій в екстремальних ситуаціях. Соціально-прикладні дослідження проблеми саморозвитку людини знаходять відображення в системі управління персоналом. Яскравими представниками цього поведінкового напрямку є Т.Пітер, Р.Уотермен, І. Оучи, Б. Швальне, Х. Швальбе, М.Вудок, Д.Френсис, Г.Кунц, Дж.ОШоннесі та ін. Найбільш суттєвий прорив у галузі психології особистісного професійного зростання представлено в гуманістичних концепціях особистості (Г.Олпорт, А.Маслоу, В.Франкл, Е. Еріксон, О.Мудрик, М.Гінзбург).

Важливість вищезазначених понять підтвердили фундаментальні дослідження, присвячені розвитку особистості фахівців у контексті особистісно орієнтованої освіти (Г.Бал, І.Бех, Є.Бондаревська, С.Подмазін, В.Рибалко, М.Чобітько). Розвитком та саморозвитком особистості педагога займалися В.Кан-Калік, Н.Нікітіна, О.Пєхота, М.Поташнік, С.Сисоєва, В.Сластьонін, Л.Хомич.

Разом із тим, самовдосконалення викладачів гуманітарних спеціальностей як найбільш адекватна форма саморозвитку, умова педагогічного професіоналізму, процес свідомого керівництва розвитком особистості, своїх якостей та здібностей, досягнення "недосяжного" ідеалу недостатньо досліджено сучасною педагогічною наукою.

Формулювання цілей статті... Охарактеризувати сутність та зміст педагогічних умов самовдосконалення викладачів гуманітарних спеціальностей, виокремити найбільш важливі компоненти означених дефініцій.

Виклад основного матеріалу дослідження... Найважливішою характеристикою освітнього процесу вищої школи є взаємодоповнюваність викладача та студента: ефективний розвиток студента передбачає постійний саморозвиток, подолання "его – пристрастей" викладача вищої школи, що в решті решт стає умовою невинного самовдосконалення і студента, і викладача. Отже, "суб'єкти освітнього процесу приречені на саморозвиток, внутрішня сила якого слугує джерелом й імпульсом розвитку кожного з них" [5, с. 78].

У ракурсі досліджуваної проблеми зазначимо, що здійснення професійного самовдосконалення викладачів гуманітарних спеціальностей буде ефективним, успішним лише за умов його організації, що враховує різноманітні особистісні, соціальні й педагогічні чинники та спрямовані на досягнення конкретної мети.

Під час визначення педагогічних умов ефективного здійснення самовдосконалення викладачів гуманітарних спеціальностей урахувалося, те, що викладача представлено як динамічну, активно діючу, нелінійну, синергетичну систему з внутрішніми процесами біфуркації, флуктації, невизначеності. Аналіз самодійснення викладача в навчально-виховному процесі вишу дозволив дійти висновків, що воно залежить від особистісного потенціалу професіоналу; від організаційних, кадрових, фінансових та інших ресурсів; наукової технології впровадження в практику вищої школи; створення креативно-розвиваючого освітнього середовища

вишу тощо. Це уможливить формулювання низки педагогічних умов, дотримання яких забезпечить ефективне здійснення професійного самовдосконалення викладача ВНЗ.

Перша умова – сформоване вміння бути суб'єктом особистісної життєдіяльності, що передбачає передусім:

- розвинену самосвідомість особистості;
- вміння здійснювати цілепокладання своєї діяльності;
- готовність до постійної інтелектуальної праці;
- здібність особистості самозмінюватися, "само будуватися".

Узагалі, підсумовуючи погляди вчених на аналізований термін, підкреслимо, що суб'єктність розуміється як якість індивіду бути суб'єктом активності. Щодо викладача вишу – "бути суб'єктом" – бути носієм ідеї особистого та професійного Я. Суб'єктність викладача виявляється в його професійній діяльності, професійному спілкуванні, професійній самосвідомості. На думку В.Петровського, суб'єктність розкривається в актах цілепокладання (відтворення передбачає наявність постійно поновлюваного «образу – еталону», що спрямовує процес відтворення наявного); суб'єктність можлива за умови свободи (врешті – решт, саме індивід, а не хтось "інший" здійснює відтворення, спрямовує цей процес та вказує на його завершення); суб'єктність неможлива без розвитку (індивіду доводиться діяти в складному, непередбачуваному, мінливому середовищі, завдяки цьому відтворенню підлягають нові його засоби). На думку вченого, людина виявляє перед собою свою суб'єктність, піддаючи випробуванням особистісну здатність бути причиною себе, що становить основу активної дезадаптивності [7].

Як бачимо, В.Петровський акцентував увагу на тому, що особистість є не лише суб'єктом діяльності, а ще й суб'єктом спілкування та усвідомлення [8, с.42].

Підсумовуючи погляди Г.Балла, І.Беха, І.Зязюна, Л.Фридмана, доходимо висновку, що суб'єкт (викладач вишу) – це "активний діяч" із професійною самосвідомістю та волею, що протистоїть зовнішньому світові. Суб'єктність викладача вишу виявляється в усвідомленій, цілеспрямованій на саморозвиток, самовдосконалення активності, умінні не лише сприймати зовнішні впливи, але й переробляти, впливати на оточення, перетворюючи педагогічну дійсність. Уміння бути суб'єктом професійної життєдіяльності – уміння активно самостверджувати свою професійну індивідуальність. Суб'єктність викладача гуманітарних спеціальностей – вищий рівень активності, цілісності, автономності людини, причому "суб'єкт має здатність розв'язувати протиріччя між суб'єктом й об'єктом, особистістю й діяльністю, між собою й іншими людьми. Суб'єкт – завжди діяч" [3, с. 14].

Суб'єктність професіоналу вищої школи виявляється в самостійності, предметності, креативності, умінні планувати, організовувати, спрямовувати, корегувати свою діяльність. З іншого боку – педагогічна усвідомлена діяльність впливає на формування людини як суб'єкта.

У педагогічному плані найважливішим постає ціннісний аспект педагогічної діяльності, бо суб'єктність – властивість особистості не лише привласнювати, транслювати, але й "породжувати сенси діяльності, як актуальні цінності" [7, с. 7].

Отже, уміння бути суб'єктом особистісної життєдіяльності для викладача гуманітарних спеціальностей – найвищий рівень професійної активності, педагогічної ініціативи, креативності та усвідомлена відповідальність за свої педагогічні дії та вчинки. Професіонал вищої школи як суб'єкт "...повинен сам усвідомлювати завдання, сам шукати його розв'язання, сам вирішувати, сам оцінювати результат зробленого й відчувати від усього того задоволення" [4, с. 34].

До другої умови професійного самовдосконалення викладачів гуманітарних спеціальностей ми відносимо готовність особистості до означеного процесу. Підкреслимо, що дефініція «готовність» дуже повномасштабно представлена в психолого-педагогічній теорії та практиці. Так, формуванню психологічної готовності до педагогічної діяльності присвячено праці В. Козієва, Г. Костюка, А. ЛІненко, Н. Максимчука, С. Ніколаєнко; акцентують увагу на процесі формування професійних якостей учителя Н. Кичук, Г. Нагорна, В. Сластьонін, А. Щербаків.

Наявна різноманітність поглядів на готовність відображає неоднозначне розуміння представленої категорії.

Готовність як новоутворення самості розглядали В.Вайнола, С. Вершловський, Ф. Гонобич, В. Крутецький, Н. Кузьміна, Г. Сухобська; як установку, що відбиває спрямованість особистості на виконання певної діяльності, трактують М. Дьяченко, Л. Кандибович, В. Сластьонін, Д. Узнадзе; як необхідну умову підготовки майбутніх учителів до педагогічної діяльності Є. Барбіна, І. Богданова, Є. Ісаєва, М. Кобзєв, Є. Пехота, В. Семиченко, В. Сластьонін, О. Суценко, Л. Хомич, Н. Черв'якова; як оптимальний робочий стан, у якому найбільш повно розкриваються та реалізовується сутнісні сили людини – А. Деркач, М. Дьяченко, Л. Кандибович.

На основі аналізу представлених поглядів, духовно-ціннісної природи професійного самовдосконалення, представимо готовність викладача гуманітарних спеціальностей до професійного самовдосконалення як усвідомлений стан особистості з орієнтацією на духовно-професійні цілі, на основі зверх особистісних цінностей,

розвиненої духовності та професійно-духовної спрямованості; розуміння саморозвитку як способу реалізації повноти особистості викладача, найвищої цінності та життєво необхідної потреби.

Готовність у теоретичному ракурсі охарактеризовано різноманітно: вона може бути, на думку М. Дьяченко, Л. Кандинович, заниженою, завищеною, підвищеною, тимчасовою. Як продуктивну та малопродуктивну готовність розглядали Н. Кузьмін, І. Сергєєв. Готовність до самовдосконалення викладача гуманітарних спеціальностей, на нашу думку, характеризується довго тривалістю та стійкою педагогічною мотивацією, а також продуктивністю, що веде до успіху в педагогічній діяльності. Тобто успіх, ефективність самовдосконалення викладача прямо пов'язаний з готовністю відмовитися від попередніх намірів, досягненнях результатів, непродуктивних намагань. Чим продуктивніше готують до самовдосконалення професіоналу вищої школи, тим інтенсивніше протікають і процеси саморозвитку. Тобто, оптимальний стан готовності викладача гуманітарних спеціальностей знаходиться на перехресті власного особистісного потенціалу викладача з потенціалом педагогічної діяльності. Викладач вищої школи прокладає свій унікальний індивідуальний шлях у реальній педагогічній дійсності його вагомість як здатного до самовдосконалення професіоналу, визначається впливом його особистості, враженням до її дотику. Згадаємо славнозвісного С. Рубінштейна, який вважав, що масштаб особистості пов'язаний із цілями, які суб'єкт ставить перед собою.

Готовність до професійного самовдосконалення формується ще під час навчання у вищому навчальному закладі, відображаючи ступеневість процесу професійного становлення, що зумовлено його дискретними етапами, які являють собою послідовність якісних перебудов у професійній свідомості та діяльності в образі "професійного Я", у рефлексії функціях та технологіях їхнього використання (Н. Боритко).

Викладач вишу – це особистість, яка вже пройшла етапи вибору професії (коли відбувається орієнтація людини в професійному світі, надається перевага педагогічній діяльності як професійної); етап самовизначення в професії (коли йде оволодіння сутнісними механізмами педагогічної діяльності, готовність до трансформації соціокультурного досвіду, пошук свого педагогічного стилю, формування первинної готовності до професійного саморозвитку) (Н. Боритко) [2].

Саме третій етап відображає процес професійного саморозвитку, коли авторська концепція викладача реалізується в системі педагогічної діяльності. Процес усвідомлення професійно-педагогічної діяльності відбувається одночасно, у точці їхнього перетинання професійно-педагогічна позиція викладача стає джерелом саморозвитку [10] та відображає повноту готовності до педагогічного самовдосконалення.

Викладацька діяльність, починаючись із "бронзової декади" (від 20-30 років) охоплює "золоту" та "сріблясту" (Н. Берд), може ефективно продовжуватися і в залізній декаді (від 50 до 60 років) і в олов'яній (60-70 років та деревинній (70-80 років) декадах за умови продуктивності, дієвої готовності до саморозвитку, самовдосконалення.

Саме готовність до самовдосконалення як новоутворення особистості розширює індивідуальний простір самовдосконалення, спрямовує ціннісні орієнтації, мотиви, уміння, навички, знання на ефективну творчу педагогічну діяльність, набуття нових знань та вмінь, розв'язання творчих педагогічних завдань. Тобто розширення індивідуального простору самовдосконалення викладача призведе до усвідомленого соціально значущого високого рівня професіоналізму.

Готовність до самовдосконалення співвідноситься з основними стадіями (етапами) життя та творчості [1]. Перша стадія – підготовка, що характеризується накопиченням передумов та елементів відкриття нового, розкриття сенсу педагогічної діяльності (педагогічних теорій, ідей тощо) збігається з періодом навчання. На цій стадії набувається перший досвід саморефлексії, формування педагогічних ідеалів, спроби та накопичення досвіду самовдосконалення.

Друга стадія безпосереднього акту творчості (А.Бодалєв) (у нашому випадку педагогічної творчості) збігається з активною викладацькою педагогічною діяльністю, з оволодінням знаннями та навичками професійного самовдосконалення, уміннями самості. Її можна охарактеризувати як стан розквіту творчої педагогічної зрілості засадах продуктивної готовності до самовдосконалення. У цей період відбувається синтез основних ідей, формується професійний світогляд викладача, удосконалюються форми та методи особистісного саморозвитку.

Третя стадія характеризується послабленням творчої професійної продуктивності, фаза генерації, для якої характерно узагальнення набутого професійного досвіду самовдосконалення.

Вивчення та спостереження за діяльністю талановитих та відомих учених, викладачів вишу доходять до висновку, що означені періоди не так яскраво виявляються в найбільш педагогічно талановитих представників педагогічної професії. Це можна пояснити тим, що найбільш видатні педагоги навчаються, створюють, генералізують педагогічні ідеї протягом усього свого професійного життя на тлі постійної продуктивної готовності до самовдосконалення, самобудівництва, самостворення.

У світлі проаналізованого, вважаємо готовність до професійно-педагогічного самовдосконалення – ціннісно-мотивованим новоутворенням особистості професіоналу, що характеризується системною

перебудовою педагогічного мислення, свідомості, розвиненими вміннями самості, педагогічною спрямованістю на основі володіння знаннями та навичками професійного самовдосконалення; розширенням індивідуального простору самовдосконалення; безперервністю, незаспокоєнністю результатами протягом усього професійно-педагогічного життя.

Отже, найбільш важливими компонентами умови «готовність особистості до професійного самовдосконалення» є :

- духовно ціннісні орієнтації;
- досвід креативної педагогічної діяльності;
- усвідомлення самовдосконалення як способу реалізації повноти особистого та професійного «Я», як особливої цінності та життєво важливої потреби.

Третя умова професійно-педагогічного самовдосконалення викладачів гуманітарних спеціальностей – створення креативно-розвиваючого освітнього середовища.

Найбільш важливими компонентами комплексу умов «креативно-розвиваючий освітній простір» є :

- саморозвиток у контексті культури;
- свобода – тобто наявність поля особистісної автономії індивіда;
- діалог як основна форма духовного спілкування суб'єктів креативно-розвиваючого освітнього простору.

Розглядаючи останню умову, треба визначитися з поняттям «простір», «креативно-розвиваючий простір».

Означені категорії, як об'єктивна реальність, активно впроваджуються в сучасний педагогічний тезаурус. Більше того, поява в педагогіці категорії «простір» (простір – філософська категорія, яка пов'язана з категорією «часу» і розглядається як форма існування матерії) як ланки, що пов'язує просте емпіричне уявлення про освітню установу (як інституту) і уявленням його як системи взаємопов'язаних елементів, на думку вчених (І.Фрумін), є відмовою від ідеї про лінійно-нормативну траєкторію розвитку особистості.

Узагалі, «простір» – форма існування об'єктивної реальності, що виражає відношення між наявними об'єктами, визначає порядок їх розташування, щільність, площину, структуру та характеризує всі форми і траєкторії руху матерії (А. Цимбалару).

Аналізована категорія «освітній простір» визначає характер освітніх процесів у цілому, з окремими компонентами, різноманітними факторами, зв'язками, умовами, взаємодією суб'єктів тощо. В освітній простір включають траєкторії студентів, викладачів, освітніх інститутів.

Багатомірність та різноплановість поняття «освітній простір» підкреслюють наявні в сучасному науковому вимірі різноманітні відтинки останнього. Так, А. Цимбалару синтезуючи погляди вчених на це питання, констатує, що під аналізованим поняттям розуміють:

- власний простір суб'єкта освіти;
- дидактичний простір;
- концептуальний простір ціннісного прогнозування освіти;
- єдиний освітній простір людської цивілізації;
- синоніми понять «соціально-освітній простір», «духовно-педагогічний простір», «виховний простір».

Дослідники, що займаються означеною проблемою, С. Гершунський, В. Гінецький, Б. Єльконін, В. Слободчиков, І. Фрумін єдині в думці про те, що «освітній простір» – насамперед певна територія, що пов'язана з масштабними явищами в галузі освіти.

У науковій педагогічній літературі трапляється ототожнення понять «освітній простір» та освітнє середовище». Яскраве розмежування подав І. Шендрік. Він акцентує увагу на концептуальних відмінностях означених понять, а саме:

1. середовище характеризується статичністю, простір динамічністю, бо формує та відображає елементи складної системи зв'язків закладу освіти.

2. середовище – даність, а простір є результатом конструктивної діяльності [14].

В. Слободчиков визначає освітній простір із позиції сукупності освітнього середовища, освітніх процесів й освітніх інститутів. На перший план дослідник висував фактор особистості, наголошуючи на тому, що «...освітнє середовище не є однозначним і наперед заданим, середовище починається там, де відбувається зустріч (сретення) того, що будується (творчого), і того, що вже є, де вони спільно починають його проектувати і прогнозувати – і як предмет, і як ресурс спільної діяльності; і де між окремими інститутами, програмами, суб'єктами освіти, освітніми діяльностями починають вибудовуватися визначені зв'язки й відносини [11].

Достатньо ґрунтовно визначає «освітній простір» О.Леонова, розуміючи його як «педагогічну реальність яка заявляє про себе співбуттям Людини і Світу через освіту, містить у собі та являє собою баланс культурного й цивілізованого, виражаючи його через знаковість освітнього середовища» [6, с. 37].

Отже, «освітній простір» – педагогічна реальність, що відображає педагогічну взаємодію його суб'єктів з усією сукупністю соціальних зв'язків, структурованою системою педагогічних факторів, активізацією творчого

потенціалу учасників освітнього процесу; характеризується потужністю, інтенсивністю освітньої інформації, освітньої інфраструктурою (якісний і кількісний склад її елементів, їх розташування у просторі та взаємодія) [13].

У межах дослідження ми розглядаємо креативно-розвиваючий освітній простір як умову самовдосконалення особистості викладача гуманітарних спеціальностей, під яким розуміємо креативно-духовну динамічну єдність суб'єктів освітнього процесу та систему їхніх відносин. При чому продуктом цих відносин між суб'єктами освітнього простору є креативно-розвиваюче середовище, що й саме є суб'єктом аналізованого явища. У межах креативно-розвиваючого простору університету створюються сприятливий психологічний клімат, що сприяє особистісному зростанню всіх учасників освітньої взаємодії – викладача, що стає на шлях постійного саморозвитку, створення креативної педагогічної продукції, і студентів, що є свідками та учасниками творчої духовної взаємодії, взаємопроникнення та взаємозбагачення внутрішнього індивідуального простору самовдосконалення.

Отже, креативно-розвиваюче освітнє середовище університету можна представити як сукупність спеціально організованих психолого-педагогічних умов, у результаті яких відбувається саморозвиток особистості викладача, удосконалення його професійно-педагогічної майстерності, розширення світосприйняття, світогляду.

Висновки... Отже, розроблені та проаналізовані умови здійснення самовдосконалення викладачів гуманітарних спеціальностей, що полягають у суб'єктивності особистісної життєдіяльності, готовності до самовдосконалення, створенні креативно-розвивального освітнього простору створюють підґрунтя для подальшого педагогічного моделювання. Дотримання виділених педагогічних умов, на нашу думку, сприяє усвідомленню викладачем своєї професійної сутності, ефективному самовдосконаленню, самореалізації та самоактуалізації, коли педагог перетворюється на творця своїх життєвих та професійних обставин, самовизначається в професійній діяльності.

Література

1. Бодалев А.А. Как становятся великими или выдающимися ? / А.А. Бодалев, Л.А. Рудкевич // учебное пособие. – М. : Изд-во Института Психотерапии, 2003. – 287 с.
2. Борытко Н.М. Педагог в пространствах современного воспитания : монография / Н.М. Борытко ; науч. ред. Н.К. Сергеев. – Волгоград : Перемена, 2001. – 214 с.
3. Брушлинский А.В. «Психология субъекта» : (страницы последней книги А.В. Брушлинского. Гл. 2 «Психология и тоталитаризм») / А.В. Брушлинский // Психологический журнал. – 2003. – Т.24. – №2. – С. 7-14.
4. Вишневський О. Теоретичні основи сучасної педагогіки : посібник для студ. вищ. навч. закл. / О. Вишневський. – Дрогобич : Коло, 2006. – 326 с.
5. Зимняя И.А. Педагогическая психология / И.А. Зимняя. – М. : Логос, 1999. – 384 с.
6. Леонова О. Образовательное пространство как педагогическая реальность / О. Леонова // Alma mater (Вестник высшей школы). – 2006. – №1. – С.36-40.
7. Ольховая Т.А. Становление субъектности студента университета : автореф. дис. ... докт. пед. наук : спец. 13.00.01 / Ольховая Татьяна Александровна. – Оренбург : Оренбургский государственный педагогический ун-т., 2007. – 60 с.
8. Петровский В.А. Личность : феномен субъектности / В.А. Петровский. – Ростов н/Д, 1993. – 67 с.
9. Петровский В.А. Словарь / под ред. М.Ю. Кондратьева // Психологический лексикон. Энциклопедический словарь в шести томах / ред.-сост. Л.А. Корненко. под. общ. ред. В.А. Петровского. – М. : ПЕРСЭ, 2006. – 176 с.
10. Сергеев Н.К. Становление субъектности как цель непрерывного образования педагога / Н.К. Сергеев // Педагогические проблемы становления субъектности школьника, студента, педагога в системе непрерывного образования : сб. науч. и метод. тр. / под ред. Н.К. Сергеева, Н.М. Борытко. – Вып. 1. – Волгоград : Изд-во ВГИПКРО, 2001. – С. 42-46.
11. Слободчиков В.И. Образовательная среда : реализация целей образования в пространстве культуры / В.И. Слободчиков // Новые ценности образования : культурные модели школ. – 1997. – № 2. – С. 183-186.
12. Фишман Б.Е. Педагогическая поддержка профессионального развития саморазвития педагога / Б.Е. Фишман // Педагогическое образование и наука. – 2006. – № 2. – С. 10-17.
13. Цимбалару А. Компонентно-структурный анализ понятия «освітній простір» / А. Цимбалару // Педагогічні науки. – 2009. – № 7. – С. 44-51.
14. Шендрюк И.Г. Образовательное пространство субъекта и его проектирование / И.Г. Шендрюк. – М. : АПК и ПРО, 2003. – 187 с.

Анотація

У статті розглянуто питання саморозвитку викладачів гуманітарних спеціальностей як фундаментальної здатності людини, охарактеризовано сутність та зміст педагогічних умов здійснення професійного самовдосконалення, виокремлено найбільш важливі компоненти суб'єктності та готовності до самовдосконалення.

Аннотация

В статье рассматриваются вопросы саморазвития преподавателей гуманитарных специальностей как фундаментальной способности человека, охарактеризованы сущность и содержание педагогических условий осуществления профессионального самосовершенствования, определены наиболее важные компоненты субъектности и готовности к самосовершенствованию

Summary

The issues of self-cultivation of the teachers of humanitarian specialties as a fundamental human ability are considered in the article. The essence and content of pedagogical conditions for professional self-development have described. The most important components of subjectivity and readiness to self-perfection are defined.